

Sp. 232. Tillaga til þingsályktunar [203. mál]

um kjarnorkuvopnalaust svæði á Norðurlöndum.

Flm.: Páll Pétursson, Eiður Guðnason, Ellert B. Schram,
Guðrún Agnarsdóttir, Guðmundur Einarsson, Guðrún Helgadóttir.

Alþingi áréttar þá stefnu Íslendinga að á Íslandi verði ekki staðsett kjarnorkuvopn eða eldflaugar, sem slík vopn geta borið, og ályktar að kjósa sjö manna nefnd er kanni hugsanlega þátttöku Íslands í umræðu um kjarnorkuvopnalaust svæði á Norðurlöndum.

Nefndin skili álit til Alþingis fyrir 15. október 1985.

Greinargerð.

Umræður um kjarnorkuvopnalaust svæði á Norðurlöndum eru nú komnar mjög í brennidepil.

Margir telja að meiri hluti þjóðþinga Noregs, Danmerkur, Svíþjóðar og Finnlands styðji hugmyndina. Fjöldahreyfingar á Norðurlöndum vinna að framgangi hugmyndarinnar og reyna að flýta framkvæmd hennar.

Umræðan er komin á það stig að nauðsynlegt verður að teljast að Alþingi Íslendinga veiti málinu athygli. Umfjöllun er hins vegar flókin og ýmis atriði sem Íslendingar þurfa að glöggva sig vel á.

Meðal þeirra atriða, sem áherslumunur eða ágreiningur er um milli ýmissa aðila og einstaklinga á Norðurlöndum, eru:

1. Landfræðileg samsetning svæðisins.

Á Norðurlöndum hefur sú hugmynd verulegt fylgi að kjarnorkuvopnalaus svæðið skuli vera Noregur, Danmörk, Svíþjóð og Finnland, að minnsta kosti í fyrstu atrennu. Telja fylgismenn þessara hugmynda að þátttaka Íslands, Grænlands, Færeyja og jafnvel Álands-eyja muni flækja málið og seinka framkvæmd.

Ljóst er að séu eyjarnar með verður svæðið ekki samhangandi heldur aðskilið af hafsvæðum þar sem hernaðaruppbygging gæti farið fram. Þetta kann að valda nokkrum vandkvæðum enda varla orðið um að ræða „svæði“ í venjulegum skilningi.

Norðurlönd eru hins vegar í öllum venjulegum skilningi Noregur, Danmörk, Svíþjóð, Finnland, Ísland, Færeyjar, Grænland og Álandseyjar.

Eðlilegast er að löndin fylgist að við þessa mikilvægu ákvörðun. Á Íslandi eru engin kjarnorkuvopn og verða ekki með samþykki Íslendinga, svo að Ísland er því eðlilegur hluti af kjarnorkuvopnalausum svæði.

Íslendingum hlýtur að vera það mikið áhugamál að vera með á svæðinu þegar frá upphafi, verði það að veruleika.

Að auki skiptir Íslendinga miklu að fá Norðurlönd til liðs við sig í baráttu um að fá fram afvopnunarviðræður um Norður-Atlantshafssvæðið, og starfsemi friðarhreyfinga má ekki verða til þess að aukning verði á kjarnavopnum í hafinu.

2. Einhliða yfirlýsing Norðurlanda um kjarnorkuvopnalausum svæði.

Margir eru þeirrar skoðunar að Norðurlandabjóðir eigi að lýsa yfir einhliða að lönd þeirra séu kjarnorkuvopnalausum svæði og gera um það samning sín á milli. Á hinn bóginn eru margir þeirrar skoðunar að slík einhliða yfirlýsing hafi takmarkað gildi og framkvæmdin verði að vera með samráði og samningi við stórveldin, enda viðurkenni þau og ábyrgist að samningurinn verði haldinn.

3. Þátttaka sumra Norðurlandabjóða í Atlantshafsbandalaginu.

Mjög er rætt um hvort þátttaka sumra Norðurlandabjóða í NATO kunni að valda hér erfiðleikum, hvort vandkvæði séu fyrir Norðmenn, Dani og Íslendinga að undirrita slíkan samning vegna skuldbindinga sinna í Atlantshafsbandalaginu. Ýmsir talsmenn Norðmanna og Dana telja að þátttaka þeirra verði að vera í samráði við bandamenn í NATO.

Allir eru þó sammála um að þátttaka í NATO þýði ekki neinar skuldbindingar varðandi kjarnorkuvopn og af Íslands hálfu hefur það alltaf verið skýrt að Íslendingar vilja ekkert með slík vopn hafa.

Almennt eru menn líka sammála um að lýsi þjóðir yfir kjarnorkuvopnalausum svæði hafni þær líka þeim möguleika að þær verði varðar með kjarnorkuvopnum.

4. Hvað eru kjarnorkuvopn?

Í yfirlýsingum flestra, sem um þessi mál fjalla, eru kjarnorkuvopn skýrgreind sem sprengjurnar sjálfar og tækin til þess að skjóta þeim. Í víðari skilningi er þó um að ræða samstætt kjarnorkuvopnakerfi, þ. e. sprengjur, tæki til að flytja þær, stjórn- og stýristöðvar, leitar-, eftirlits- og aðvörunarstöðvar o. s. frv.

Menn velta nokkuð fyrir sér hvað ákvörðun um kjarnorkuvopnalausum svæði felur í sér. Getur land verið kjarnorkuvopnalausum svæði en samt verið þátttakandi og hlekkur í kjarnorkuvopnakerfi? Þessu virðast flestir baráttumenn fyrir kjarnorkuvopnalausum svæði um svara játandi.

5. Eystrasaltið.

Norðurlandabjóðirnar virðast helst vilja að Eystrasaltið sé hluti af hinu kjarnorkuvopnalausum svæði, eða a. m. k. sé samkomulag um að þar verði ekki kjarnorkuvopn. Málið er hins vegar flóknara vegna þess að á Eystrasalti eru opnar alþjóðlegar siglingaleiðir og „frelsið á hafinu“ gerir það að verkum að semja verður við marga aðila um slíka framkvæmd.

Niðurlag.

Þannig mætti lengi telja. Málið er mjög flókið og tími til kominn að Íslendingar taki það til alvarlegrar umræðu.

Í könnun Ólafs P. Harðarsonar um „Viðhorf Íslendinga til öryggis- og utanríkismála“, sem öryggismálanefnd gaf út 1984, kom fram að mikill meiri hluti Íslendinga er fylgjandi kjarnorkuvopnalausum svæði á Norðurlöndum. Í könnuninni lýstu 86% þeirra, sem afstöðu tóku, stuðningi við hugmyndina.

Íslendingar hafa átt mikla samstöðu með öðrum Norðurlandaþjóðum og hljóta að hugsa sig vel um áður en leiðir skilur í þessu máli. Því er hér lagt til að Alþingi kjósi nefnd er kanni þetta mál og hagsmuni Íslands varðandi það. Að fengnu álit nefndarinnar kæmi málið síðan aftur til umfjöllunar á Alþingi og gæti þá væntanlega legið skýrar fyrir.